ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2010
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Αρχαία Κατεύθυνσης

Επιλεγμένα θέματα για τους υποψήφιους μαθητές θεωρητικής Κατεύθυνσης της Γ' τάξης Ενιαίου Λυκείου.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος, «ΠΟΛΙΤΕΙΑ» Ενότητα 12η (5 19 B-D)

Η αλληγορία του σπηλαίου. Η απροθυμία των φιλοσόφων.

Α. «Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός...δ νῦν ἐπιχειρεῖται»: Να μεταφραστεί το απόσπασμα.

Β1. Γιατί οι απαίδευτοι δεν μπορούν να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας;

2.α) Ποιες λέξεις χρησιμοποιεί ο Πλάτωνας για να χαρακτηρίσει το Αγαθό, να δείξει την πορεία προς αυτό και την προσέγγισή του και τι αποκαλύπτουν αυτές για τη φύση του Αγαθού;

β) Ποιο είναι το χρέος των ανθρώπων που αντίκρισαν το Αγαθό και ποια στάση επικρίνει ο Πλάτωνας;

3. Πώς δημιουργείται, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, καθεμιά από τις φαύλες πολιτείες;

4. Να βρείτε μέσα στο κείμενο μια λέξη ετυμολογικά συγγενή με καθεμιά από τις παρακάτω: ανατροπή, ηνίοχος, ζώδιο, βωμός, πρόσδεση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. -Τι λοιπόν; Αυτό εδώ δεν είναι λογικό, είπα εγώ, και αναγκαίο (συμπέρασμα) από όσα έχουν λεχθεί προηγουμένως, ότι δηλαδή ούτε οι απαίδευτοι και όσοι δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια θα μπορούσαν ποτέ να κυβερνήσουν με ικανοποιητικό τρόπο μια πόλη, ούτε εκείνοι που αφήνονται να ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία, οι πρώτοι γιατί δεν έχουν στη ζωή τους ένα σκοπό, στον οποίο σκοπεύοντας πρέπει να κάνουν όλα γενικά όσα τυχόν κάνουν και στον ιδιωτικό και στο δημόσιο βίο τους και οι δεύτεροι, επειδή δε θα ανιαμεχθούν στη δημόσια ζωή με τη θέληση τους, γιατί νομίζουν ότι έχουν εγκατασταθεί στα νησιά των μακάρων, ενώ ακόμη είναι ζωντανοί,

-Αλήθεια, είπε.

- Είναι λοιπόν δικό μας έργο, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας να εξαναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που προηγουμένως παραδεχτήκαμε ότι είναι το ανώτερο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανεβούν εκείνη την ανηφορική οδό και αφού ανεβούν και δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε (να κάνουν) αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Β1. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα η ορθή παιδεία είναι αυτή που οδηγεί τους ανθρώπους στη θέαση του αγαθού, στο νοητό κόσμο των ιδεών. Κοινωνοί της παιδείας αυτής είναι οι φύλακες της πολιτείας, οι άνθρωποι με τις ξεχωριστές ικανότητες, που σκοπός τους είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελώς την πόλη ολόκληρη. Ο Πλάτων θεωρεί ότι μόνο αυτοί μπορούν να κυβερνήσουν την πόλη και να καθοδηγήσουν σωστά τους πολίτες.

Αντίθετα, «οι απαίδευτοι» και «οἱ ἀπειροι ἀληθείας» δεν εμφορούνται από ένα υψηλό σκοπό, αλλά κινούνται από τα προσωπικά τους συμφέροντα. Τα κίνητρά τους είναι ιδιοτελή και οι στόχοι τους ευτελείς, καθώς η ψυχή τους δε φωτίζεται από την αληθινή παιδεία, αλλά βρίσκεται μέσα στο σκοτάδι της απαιδευσίας και της πλάνης. Γι'αυτό ακριβώς το λόγο οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί είναι όχι μόνο ακατάλληλοι να αναλάβουν το δύσκολο έργο της διοίκησης της πολιτείας αλλά και επικίνδυνοι για τους πολίτες. Επειδή οι ίδιοι δεν έχουν ένα σταθερό προσανατολισμό τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή τους, είναι πολύ πιθανό με τις άφρονες ενέργειές τους να οδηγήσουν και την πόλη ολόκληρη στην καταστροφή.

Αδιαφορώντας για το γενικό συμφέρον στοχεύουν μόνο σε προσωπικά οφέλη ή στην προβολή τους προσπαθώντας να γίνουν αρεστοί στο λαό με κολακείες και ψευδείς υποσχέσεις. Ο Πλάτων πιστεύει ότι αυτοί ακριβώς οι πολιτικοί είναι σε μεγάλο βαθμό υπεύθυνοι για τη διαφθορά των πολιτευμάτων της εποχής του.

2.α) Το Αγαθό στο κείμενο χαρακτηρίζεται ως το «μέγιστον μάθημα», είναι η ύψιστη αξία και ο τελικός προσανατολισμός του ανθρώπου. Η προσέγγισή του είναι μεν εφικτή (διωκόσθαι, ἰδεῖν, ἴδωσι), αλλά η κατάκτησή του εξαιρετικά δύσκολη (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβέντες). Για την ολοκλήρωση επομένως του ανθρώπου δεν επαρκεί μόνο η άφιξη σε αυτό, αλλά είναι απαραίτητη και η θέασή του.

β) Οι άνθρωποι που έφτασαν στη θέαση του Αγαθού έχουν υποχρέωση να εγκαταλείψουν το θεωρητικό χώρο, τον εγκλεισμό στον εαυτό τους και την απομόνωση και να κατέλθουν προς τους δεσμώτες της σπηλιάς, να τους διαφωτίσουν και να οδηγήσουν και αυτούς στη θέαση του Αγαθού.

Ο Πλάτωνας αποδοκιμάζει την αδιαφορία που δείχνουν οι φιλόσοφοι και την απροθυμία τους να ασχοληθούν με τα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα της πόλης. Καυτηριάζει την άρνησή τους να αναλάβουν πολιτική δράση και την αδιαφορία τους για το κοινό. Επιπλέον, προτείνει οι ιδρυτές της πόλης να αλλάξουν τακτική και να μην επιτρέπουν στους περφωτισμένους ανθρώπους να παραμένουν απομονωμένοι στον κόσμο των ιδεών, αλλά να τους επιβάλλουν να μεταλαμπαδεύσουν τις γνώσεις και τις ιδέες τους στους συμπολίτες τους.

3. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελίδα 102 «Η ιδεώδης πολιτεία...ανασαύρεγμα».

4. ανατροπή: ἐπιχειρεῖσθαι
ηνίοχος: ἡγούμενον
ζώδιο: ζῶντες
βωμός: ἀναβῆναι
πρόσδεση: δεσμῶτας

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Λικοῦργον δέ τόν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδέν ἔνδιάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τήν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μή τό πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειργάσατο αὐτή; Τῶν δέ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα ὅτι, οἵτινες ἐν τοῖς πολίταις αἰτιώτατοι εἰσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοι εἰσι καί πόλις, ἐν ᾗ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καί ἐν πολέμῳ ἀνταιτιωτατός ἐστιν; Ἀλλά μήν καί ὁμόνοιά γε μέγιστον τα ἀγαθόν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι καί πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἱ τε γαρουσίαι καί οἱ ἄριστοι ἔνδικες παρακαλεῖσθαι τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν καί πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοῖς πολίταις ὁμνύναι ὁμονοήσειν καί πανταχοῦ ὀμνύουσι τόν ὅρκον τοῦτον.

Ξενοφωντος Απομνημονεύματα IV, 4, 15

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΣ:

Α. Να μεταφράσετε το κείμενο.

Β1. Να συμπληρώσετε τους ζητούμενους τύπους για κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: ἔφη: απαρέμφατο ενεστώτα, πείθονται: γ' πληθυντικό υπερσυντελίκου, καταμεμάθηκας: β' ενικό προστακτικής αορίστου β', ὁμνύουσι: α' πληθυντικό ευκτικής μέλλοντα, οἶσθα: γ' ενικό υποτακτικής αορίστου β'.

Β2. Να συμπληρώσετε τους ζητούμενους τύπους για κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: τῶν ἀρχόντων: δοτική πληθυντικού, ἀνταιτιωτατος: γενική ενικού θηλυκού γένους, ἄριστοι: απαιτική πληθυντικού ουδετέρου γένους, στο συγκριτικό βαθμό, οἵτινες: δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους, μέγιστον: συγκριτικό βαθμό επιρρήματος.

Γ1. διάφορον, αὐτῇ, τοῦ πείθεσθαι, ὁμονοεῖν: Να αναγνωριστούν συντακτικά οι λέξεις.

Γ2. «Παρακαλεῖσθαι τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν»: Να μετατρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Έχεις μάθει, είπε ο Σωκράτης, ότι ο Λυκούργος ο Λακεδαιμόνιος δε θα έκανε καθόλου διαφορετική τη Σπάρτη από τις άλλες πόλεις, εάν προπάντων δεν ενέπνεε σ'αυτή την υπακοή στους νόμους; Δε γνωρίζεις πάλι, ότι από τους άρχοντες στις πόλεις αυτοί είναι άριστοι, όσοι τυχόν είναι οι κατεξοχήν υπεύθυνοι για τους πολίτες για την υπακοή (τους) στους νόμους, και ότι η πόλη, στην οποία προπαντός οι πολίτες υπακούουν στους νόμους, και σε καιρό ειρήνης βρίσκεται σε άριστη κατάσταση και σε καιρό πολέμου είναι ακατάμαχητη; Αλλά όμως και η ομόνοια βέβαια φαίνεται ότι είναι πολύ μεγάλο αγαθό στις πόλεις και στις περισσότερες φορές σ' αυτές και οι γερουσίες και οι άριστοι άνδρες προτρέπουν τους πολίτες να έχουν ομόνοια και παντού στην Ελλάδα υπάρχει νόμος να ορκίζονται οι πολίτες ότι θα έχουν ομόνοια και παντού δίνουν αυτόν τον όρκο.

Β1. ἔφη: φάναι
πείθονται: πεπεισμένοι ἦσαν
καταμεμάθηκας: κατάμαθε
ὁμνύουσι: ὀμόσωσι
οἶσθα: γνῷ

Β2. τῶν ἀρχόντων: τοῖς ἀρχουσι(ν)
ἀνταιτιωτατος: τῆς ἀνταιτιωτάτου
ἄριστοι: τά ἀμείνονα και ἀμείνω
οἵτινες: οἵτισι(ν)
μέγιστον: μεῖζον

Γ1. διάφορον: κατηγορούμενο στο αντικείμενο «τήν Σπάρτην»
αὐτῇ: έμμεσο αντικείμενο του ρήματος «**ἐνειργάσατο**»
τοῦ πείθεσθαι: έναρθρο απαρέμφατο, γενική της αιτίας από το «αἰτιώτατοι»
ὁμονοεῖν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρήματος «παρακαλεῖσθαι»

Γ2. Ευθύς λόγος: Ὦ πολῖται, ὁμονοεῖτε.

Τα θέματα επιμελήθηκαν τα φροντιστήρια

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ»
Α. ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ